

12. Сорока М. О. Рівень інноваційної активності трудових ресурсів України / М. О. Сорока // Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. — 2011. — № 16 (170). — С. 143–147.

13. Руководство Осло «Рекомендации по сбору и анализу данных по инновациям»

[Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://mon.gov.ru>.

14. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 4 липня 2002 р. // Урядовий кур'єр. — 2002. — 7 серпня (№ 143).

Стаття надійшла до редакції 23.04.2012 р.

УДК 338.242.4:334.722(4/9)

О. В. Чернявська,

д-р екон. наук,
завідувач кафедри,

Т. С. Юрко,

здобувач,

Полтавський університет економіки і торгівлі

ІНФРАСТРУКТУРА ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Розглянуто основні елементи інфраструктури державної підтримки малого підприємництва, запропоновано методичку оцінки рівня розвитку інфраструктури підтримки малого підприємництва, результати апробації запропонованої методички подано у вигляді картосхеми.

Ключові слова: інфраструктура, державна політика, мале підприємництво, механізм.

Малим підприємствам притаманні висока маневреність виробництва, здатність до швидкого переіпрофілювання діяльності, зміни асортименту продукції, впровадження нової техніки та нових технологій, готовність до виправданого підприємницького ризику. Розвиток мережі малих підприємств дозволяє наблизити сферу виробництва до споживача, підвищити ефективність використання місцевих сировинних і трудових ресурсів держави. Роль малого підприємництва в забезпеченні сталого економічного зростання держави обумовлює необхідність створення діючої інфраструктури підтримки малого підприємництва. У США діє більше 10000 державних організацій підтримки малого підприємництва, які забезпечують діяльність більше ніж 40 млн малих підприємств. Річний бюджет лише Адміністрації малого бізнесу США у 2011 р. перевищував 2 млрд дол., 70 % з яких було використано у вигляді прямої фінансової підтримки. У країнах ЄС, де функціонує більше 20 млн підприємств малого і се-

реднього бізнесу, створено більше 100000 державних органів їх підтримки.

Роль, яку відіграє процес формування інфраструктури державної підтримки малого підприємництва в економічному розвитку суспільства, обумовлює необхідність його дослідження.

Дослідженням питання формування інфраструктури державної підтримки займалися зарубіжні й вітчизняні вчені, серед яких З. Варналії [1], Л. Ф. Беленок [2].

Метою роботи є дослідження світового досвіду формування інфраструктури державної підтримки малого підприємництва.

Для досягнення зазначеної мети було поставлено такі завдання:

дослідити елементи інфраструктури державної підтримки малого підприємництва;
розглянути зарубіжний досвід формування інфраструктури підтримки малого підприємництва;
систематизувати існуючі підходи до формування інфраструктури державної підтримки малого підприємництва.

© О. В. Чернявська, Т. С. Юрко, 2012

Інфраструктуру державної підтримки малого підприємництва можна розглядати як структуру організацій, діяльність яких ініціюється, заохочується і підтримується державою, і призначена для реалізації системи державної підтримки, спрямованої на розвиток малого підприємництва [2, с. 5]. Виходячи з визначених основних блоків органі-

заційно-економічного механізму державної підтримки малого підприємництва, доцільним є диференціація елементів інфраструктури підтримки підприємництва за функціональною ознакою, виділяючи при цьому три блоки: фінансово-кредитний, інформаційно-консультативний, нормативно-законодавчий (табл. 1, рис. 1).

Таблиця 1. Елементи інфраструктури державної підтримки малого підприємництва

Елемент інфраструктури	Функції	Країна позитивного досвіду
1	2	3
Нормативно-законодавчий блок (представлений у вигляді координаційних органів, детальний аналіз яких подано в табл. 2)		
Фінансово-кредитні		
Гарантійні фонди	Гарантування кредитів, підтримка венчурного інвестування	Японія (52 філії)
Спеціалізовані фонди	Фінансування на пільгових умовах підприємств, що займаються законодавчо визначеними напрямками діяльності: інноваційних, сільськогосподарських, туристичних тощо	Республіка Казахстан (2 національні фонди + 4 спеціалізовані регіональні)
Державні кредитні спілки	Надання більше 120 фінансових послуг на пільгових умовах	Німеччина (37 кредитних спілок)
Інформаційно-консультативний блок		
Бізнес-центри	Надають, як правило, сервісні послуги підприємцям: послуги «єдиного вікна», навчання та консультування, технічна допомога та консультування	Канада (120 бізнес-центрів)
Бізнес-інкубатори	Надають ряд консалтингових, інформаційних послуг (рис. 1)	Великобританія (471 бізнес-інкубаторів)
Соціально-орієнтовані центри підтримки підприємництва	Комплекс інформаційних та комутаційних послуг для підприємців певної соціальної групи (інвалідів, молоді тощо)	Японія (186 центрів)
Консультативні центри	Навчальні та інформаційні послуги в межах регіону	Франція (1400 консультативних центрів)
Торгово-промислові палати		Німеччина (200 торгово-промислових палат)
Центральні бухгалтерські служби	Консультативні послуги в галузі бухгалтерського обліку	Республіка Казахстан (65 центральних бухгалтерських служб)
Навчальні центри	120 різновидів навчальних послуг	США (500 навчальних структур)
Агентства підтримки експорту	Консультування з питань ведення зовнішньоекономічних відносин	Італія (123 агентства підтримки експорту)
Агентства підтримки підприємництва	Надання торгової інформації, консультування, навчання, технічна підтримка, бізнес-кročинг	Італія (1200 агентств підтримки підприємництва)

Складено і розраховано за [1–9].

Комплексне дослідження існуючих підходів до формування інфраструктури державної підтримки малого підприємництва пропонується проводити за двома напрямками:

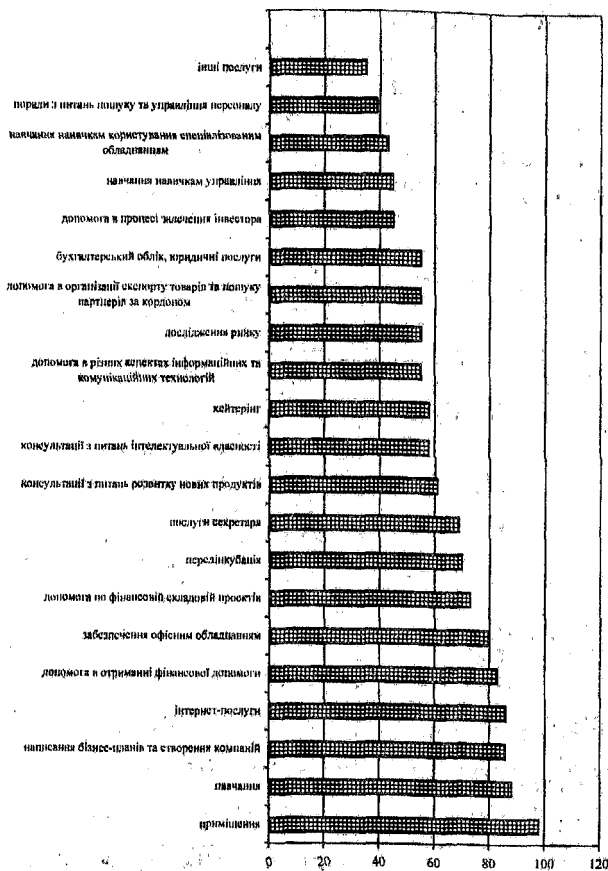
дослідження практики формування координаційного органа державної підтримки малого підприємництва;

дослідження рівня розвитку інфраструктури державної підтримки малого підприємництва.

Аналіз практики формування та функціонування координаційного органа державної підтримки малого підприємництва у 101 країнах світу дозволяє виділити три групи країн. До першої групи відносяться країни, в яких з метою координації національних і регіональних елементів інфраструктури створені спеціаль-

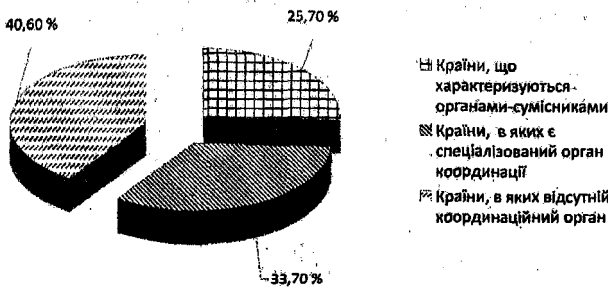
зовані органи влади. До цієї групи відноситься 25,7 % проаналізованих країн, серед яких Японія, Китай, Індія. До другої групи країн відноситься 33,7 % проаналізованих країн, серед яких країни Чорноморського регіону, Канада, Росія, Білорусія. Координаційну функцію в цих країнах виконують міністерства економіки, промисловості, торгівлі, торгово-промислові палати, департаменти економічного розвитку. Третя група країн, яскравими прикладами якої є країни Латинської Америки та Африки, характеризується відсутністю органів влади, до компетенції яких входить координація та контроль за виконанням програм державної підтримки малого підприємництва (табл. 2, рис. 2, рис. 3).

Ще однією рисою розвитку інфраструктури державної підтримки малого підприємництва у

Складено і розраховано за [3–9].

Рис. 1. Діапазон послуг бізнес-інкубаторів у 2010 році

Складено і розраховано за [3–9].

Рис. 2. Групування країн за специфікою координаційного органу державної політики щодо малого підприємництва

Критерій оцінки		Кількість інформаційно-консультативних інфраструктурних елементів	
Кількість фінансово-кредитних інфраструктурних елементів	Вище середнього	Крайни з високим рівнем розвитку інфраструктури	Крайни з консультативною спрямованістю інфраструктури
	Нище середнього	Крайни з фінансовою спрямованістю інфраструктури	Крайни з низьким рівнем розвитку інфраструктури

Рис. 3. Матриця групування країн за рівнем розвитку інфраструктури державної підтримки малого підприємництва з урахуванням кількісних характеристик і функціональних особливостей

досліджуваних країнах є кількість інфраструктурних елементів (табл. 3).

Для аналізу рівня розвитку інфраструктури державної підтримки малого підприємництва запропоновано матрицю ідентифікації країн за рівнем розвитку інфраструктури державної підтримки малого підприємництва, що ґрунтується на узагальненні результатів групування країн за рівнем розвитку фінансово-кредитної та інформаційно-консультативної інфраструктури (табл. 4, рис. 3).

Проведений аналіз дає можливість виділити три групи країн: країни з високим рівнем розвитку інфраструктури підтримки малого підприємництва, до яких відносяться США, Україна, Франція, Німеччина, Канада, Республіка Казахстан, Росія, характеризуються широкою диференціацією фінансово-кредитної і кредитно-інформаційної інфраструктури; країни з консультативною спрямованістю інфраструктури малого підприємництва: Великобританія, Японія, в яких широко розвинена консультативно-інформаційна інфраструктура державної підтримки підприємництва, і країни з низьким рівнем розвитку інфраструктури: країни Латинської Америки, Африки, Індія, Білорусія, Польща, де кількість елементів інфраструктури як фінансово-консультативного спрямування, так і інформаційно-консультативної.

Результати групування країн за рівнем розвитку інфраструктури державної підтримки малого підприємництва з урахуванням кількісних характеристик і функціональних особливостей (з урахуванням специфіки функціонування координаційного органу влади) представлені у вигляді картосхеми (рис. 4).

Запропонована методика при поєднанні з методикою групування країн за рівнем ефективності організаційно-економічного механізму дає можливість оцінити рівень ефективності функціонування елементів інфраструктури та визначити найбільш вдалі підходи до формування організаційно-економічного механізму державної підтримки малого підприємництва.

Висновки:

Пріоритетним напрямом реалізації програм державної підтримки малого підприємництва є створення та розвиток дієвої інфраструктури. Під інфраструктурою державної підтримки малого підприємництва розглядається структура організацій, діяльність яких ініціюється, заохочується і підтримується державою і призначена для реалізації системи державної під-

Економіка праці, соціальна економіка та політика

Таблиця 2. Групування країн за специфікою формування координаційного органа державної політики щодо малого підприємництва

Країна 1	Координуючий орган 2	Функції 3	
Країни, що характеризуються органами-сумісниками (26 країн, 25,7 %)			
Азербайджан	Національний фонд підтримки підприємництва при Міністерстві економічного розвитку	Робота направлена на контроль та координування дій щодо виконання державних програм підтримки малих підприємств	
Вірменія	Міністерство торгівлі та економічного розвитку		
Бахрейн	Міністерство торгівлі та промисловості		
Білорусія	Міністерство економіки		
Беліз	Служба торгівлі та інвестицій, Торгово-промислова палата		
Боснія та Герцеговина	Департамент економічного розвитку та підприємництва при Міністерстві зовнішньої торгівлі та економічних зв'язків		
Угорщина	Національна Рада розвитку підприємництва та Міністерство економіки Угорщини		
Ефіопія	Міністерство торгівлі та індустрії		
Македонія	Торгово-промислова палата		
Чорногорія	Міністерство розвитку економіки та підприємництва		
Ямайка	Міністерство промисловості, торгівлі та технології		
Казахстан	Департамент розвитку підприємництва при Міністерстві економічного розвитку та торгівлі		
Лаоська Народно-Демократична Республіка	Міністерство промисловості та ремесел		Робота направлена на контроль та координування дій щодо виконання державних програм підтримки малих підприємств
Росія	Департамент державного регулювання		
Латвія	Міністерство економіки республіки Латвія		
Хорватія	Торгово-промислова палата		
Чехія	Торгово-промислова палата		
Таджикистан	Торгово-промислова палата		
Нова Зеландія	Міністерство економічного розвитку		
Німеччина	Генеральний директорат		
Австрія	Федеральне міністерство економіки, сім'ї та молоді		
Чилі	Служба технічного співробітництва	Ініціює та координує ряд проектів, які реалізуються з метою підтримки малого підприємництва	
Канада	Міністерство економіки, Міністерство промисловості, три регіональних агентства з економічного розвитку	Координує процес створення елементів інфраструктури підтримки малого підприємництва, регламентує якісні та кількісні параметри віднесення підприємств до малих, координує та контролює виконання програм фінансової підтримки малого підприємництва	
Україна	Міністерство економіки	Координація та контроль діяльності структур підтримки малого підприємництва	
Парагвай	Центр підтримки бізнесу	Робота направлена на координацію, контроль і координування виконання державних програм для малих підприємств	
Країни, в яких є спеціалізований орган координації (34 країни, 33,7 %)			
Албанія	Агентство з розвитку малого та середнього бізнесу (SME Development Agency)	Координує процес створення елементів інфраструктури підтримки малого підприємництва, регламентує якісні та кількісні параметри віднесення підприємств до малих, координує та контролює виконання програм фінансової підтримки малого підприємництва	
Ботсвана	Агентство із залучення малого бізнесу при Міністерстві торгівлі та промисловості	Координація діяльності інфраструктури підтримки малого підприємництва	
Камбоджа	Комітет малого та середнього бізнесу Камбоджі		
Китай	Центр підтримки та консультації малого та середнього підприємництва при Департаменті торгівлі та промисловості	Визначають напрями державної політики у країні стосовно малого та середнього підприємництва і контролюють її реалізацію	
Індія	Міністерство мікро-, малих і середніх підприємств		

1	2	3
Індонезія	Міністерства малих і середніх підприємств і кооперативів Республіки Індонезія	Координація діяльності інфраструктури підтримки малого підприємництва
Японія	Агентство малого та середнього бізнесу Міністерства економіки, торгівлі та індустрії	Визначають напрями державної політики у країні стосовно малого та середнього підприємництва і контролюють її реалізацію
Кувейт	Компанія розвитку малих проєктів Кувейту	Координує діяльність великих державних організацій, наукових центрів, науково-дослідницьких інститутів
Малайзія	Національна рада з розвитку малого та середнього бізнесу	Координація діяльності інфраструктури підтримки малого підприємництва
Маврикій	Організація малих і середніх підприємств	
Молдова	Національне агентство розвитку малого підприємництва	
Нікарагуа	Інститут підтримки малого та середнього бізнесу	Координація діяльності державних і недержавних організацій у сфері концентрації коштів, що виділяються з різних джерел для підтримки підприємництва, координація фінансування малого підприємництва та надання гарантій та субсидій
Філіппіни	Рада малого та середнього підприємництва	Забезпечення реалізації державної політики стимулювання розвитку малого бізнесу і приватного підприємництва
Іспанія	Генеральний Директорат малого та середнього бізнесу	
Франція	Департамент малого та середнього підприємництва Міністерства фінансів, економіки і промисловості	Організація роботи елементів інфраструктури підтримки малого підприємництва. Контроль за виконанням програм підтримки малого підприємництва
Південна Корея	Комітет з розвитку малого бізнесу Республіки Корея, Бюро малого бізнесу	Визначають напрями державної політики у країні стосовно малого та середнього підприємництва і контролюють її реалізацію
Узбекистан	Республіканська координаційна рада зі стимулювання розвитку малого й приватного підприємництва	Забезпечення реалізації державної політики стимулювання розвитку малого бізнесу і приватного підприємництва
Польща	Департамент ремесел, малого та середнього підприємництва	Забезпечення реалізації державної політики стимулювання розвитку малого бізнесу і приватного підприємництва
Словаччина	Національне агентство з розвитку малого та середнього підприємництва	Забезпечення реалізації державної політики стимулювання розвитку малого бізнесу і приватного підприємництва
Аргентина	Управління малого та середнього підприємництва при секретаріаті промисловості, торгівлі, малого та середнього бізнесу	Координує процес створення елементів інфраструктури підтримки малого підприємництва
Сербія	Департамент малого та середнього бізнесу при Міністерстві економіки і приватизації	Координує процес створення елементів інфраструктури підтримки малого підприємництва, регламентує якісні та кількісні параметри віднесення підприємств до малих, координує та контролює виконання програм фінансової підтримки малого підприємництва
Бразилія	Бразильське служби підтримки мікро-та малих підприємств	
Коста-Ріка	Управління підтримки малого та середнього підприємництва при Міністерстві економіки, промисловості та торгівлі	Координує процес створення елементів інфраструктури підтримки малого підприємництва, регламентує якісні та кількісні параметри віднесення підприємств до малих, координує та контролює виконання програм фінансової підтримки малого підприємництва
Перу	Центр сприяння розвитку малого та середнього підприємництва при Міністерстві зайнятості та торгівлі	
Уругвай	Національне управління з ремесел, малого та середнього бізнесу при Міністерстві економіки та природних ресурсів	
Колумбія	Управління мікро- малих та середніх підприємств при Міністерстві промисловості	
Панама	Структура мікро- малих і середніх підприємств	
Еквадор	Секретар МСП при Міністерстві вільної торгівлі	
Ель Сальвадор	Національна комісія мікро — та малих підприємств при Міністерстві економіки	

Економіка праці, соціальна економіка та політика

Продовження таблиці 2

1	2	3
Гватемала	Міністерство розвитку малого та середнього підприємництва	Координує процес створення елементів інфраструктури підтримки малого підприємництва, регламентує якісні та кількісні параметри віднесення підприємств до малих
Мексика	Міністерство малого та середнього підприємництва	Координує процес створення елементів інфраструктури підтримки малого підприємництва, регламентує якісні та кількісні параметри віднесення підприємств до малих
Нікарагуа	Інститут підтримки малого та середнього підприємництва при Міністерстві промисловості та торгівлі	Координує процес створення елементів інфраструктури підтримки малого підприємництва, регламентує якісні та кількісні параметри віднесення підприємств до малих
Венесуела	Національний інститут з розвитку малого та середнього бізнесу при Міністерстві економіки	Координує процес створення елементів інфраструктури підтримки малого підприємництва, координує та контролює виконання програм фінансової підтримки малого підприємництва
Країни, в яких відсутній координаційний орган (41 країна, 40,6 %)		
Буркіно Фасо	—	—
Гуам	—	—
Гондурас	—	—
Ліван	—	—
Непал	—	—
Оман	—	—
Болівія	—	—
16 країн Латинської Америки	—	—
18 країн Африки	—	—

Складено і розраховано за [3–9].

Таблиця 3. Вихідні дані групування країн за ступенем розвитку елементів інфраструктури

Країна	Фінансово-кредитні структури	Бізнес-центри та бізнес-інкубатори	Соціально-орієнтовані центри підтримки підприємництва	Консультаційні центри	Торгово-промислові палати	Центральні бухгалтерські служби	Навчальні центри	Агенства підтримки експорту	Центри розвитку підприємництва
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Росія	160	57	11	38	—	—	—	—	188
Білорусія	3	17	—	—	—	—	—	—	76
Республіка Казахстан	230: 165 мікро-кредитовання, 65 лізинг	28	—	228	17	65	—	—	12
Узбекистан	13	12	—	42	—	—	—	—	—
Австрія	80	Більше 20	—	80	9	—	—	—	1
Японія	53: 1 фінансова корпорація, 52 філії гарантійного фонду	11	186	21	—	—	9	—	381: 261 муніципальний, 57 префектурних
Великобританія	12	471	98	921	—	—	—	60	450
Франція	480	216	41: 28 — жіночого бізнесу, 15 — інвалідів і ветеранів	1400	180	—	—	26	Більше 600

Продовження таблиці 3

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
США	7448	330	118	389	—	—	500	20	1100
Італія	200	40	—	50	—	—	—	123	1200
Німеччина	400	200	90	40	200	—	—	—	374
Канада	253	186	41	104	—	—	—	15	521
Індія	121	60	—	30	—	—	—	—	6
Молдова	13	6	—	1	—	—	—	—	1
Малазія	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Бангладеш	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Грузія	5	—	1	5	—	—	—	—	7
Угорщина	17	35	—	—	—	—	—	—	17
Македонія	2	7	—	1	—	—	—	—	4
26 країн Латинської Америки	6	3	—	—	—	—	—	—	—
7 країн Латинської Америки: Аргентина, Колумбія, Коста Ріка, Ельсальвадор, Мексика, Панама, Венесуела	20: 10 венчурних фондів у 3 країнах, 10 мікрофінансових організацій у 7 країнах	44 у 7 країнах	—	10 у 5 країнах	—	—	—	6 у 5 країнах	—
Польща	—	55	—	—	—	—	—	—	—
Україна	1022	70	—	274	—	—	—	—	—
20 країн Південної Африки	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Турція	23	2	—	6	3	—	18	—	—
Греція	—	—	—	5	—	—	—	—	7

Складено і розраховано за [3–9].

Таблиця 4. Групування країн світу за рівнем розвитку інфраструктури державної підтримки малого підприємництва

За кількістю фінансово-кредитних інфраструктурних елементів (основа — середнє арифметичне)		За кількістю інформаційно-консультативних інфраструктурних елементів (основа — середнє арифметичне)	
Вище середнього (139,49)	США	Вище середнього (159,03)	Франція
	Україна		США
	Франція		Великобританія
	Німеччина		Італія
	Канада		Німеччина
	Республіка Казахстан		Канада
	Італія		Японія
	Росія		Республіка Казахстан
	Індія		Україна
	Польща		Росія
Нище середнього (139,49)	Австрія	Нище середнього (159,03)	Австрія
	Греція		Індія
	Японія		Білорусія
	Турція		Польща
	7 країн Латинської Америки: Аргентина, Колумбія, Коста Ріка, Ельсальвадор, Мексика, Панама, Венесуела		Узбекистан
	Угорщина		Угорщина
	Молдова		Турція
	Узбекистан		Грузія
	Великобританія		Греція
	26 країн Латинської Америки		Македонія
	Грузія		7 країн Латинської Америки: Аргентина, Колумбія, Коста Ріка, Ельсальвадор, Мексика, Панама, Венесуела
	20 країн Південної Африки		Молдова
	Білорусія		26 країн Латинської Америки
	Македонія		20 країн Південної Африки
	Малазія		Малазія
	Бангладеш		Бангладеш

Складено і розраховано за [3–9].

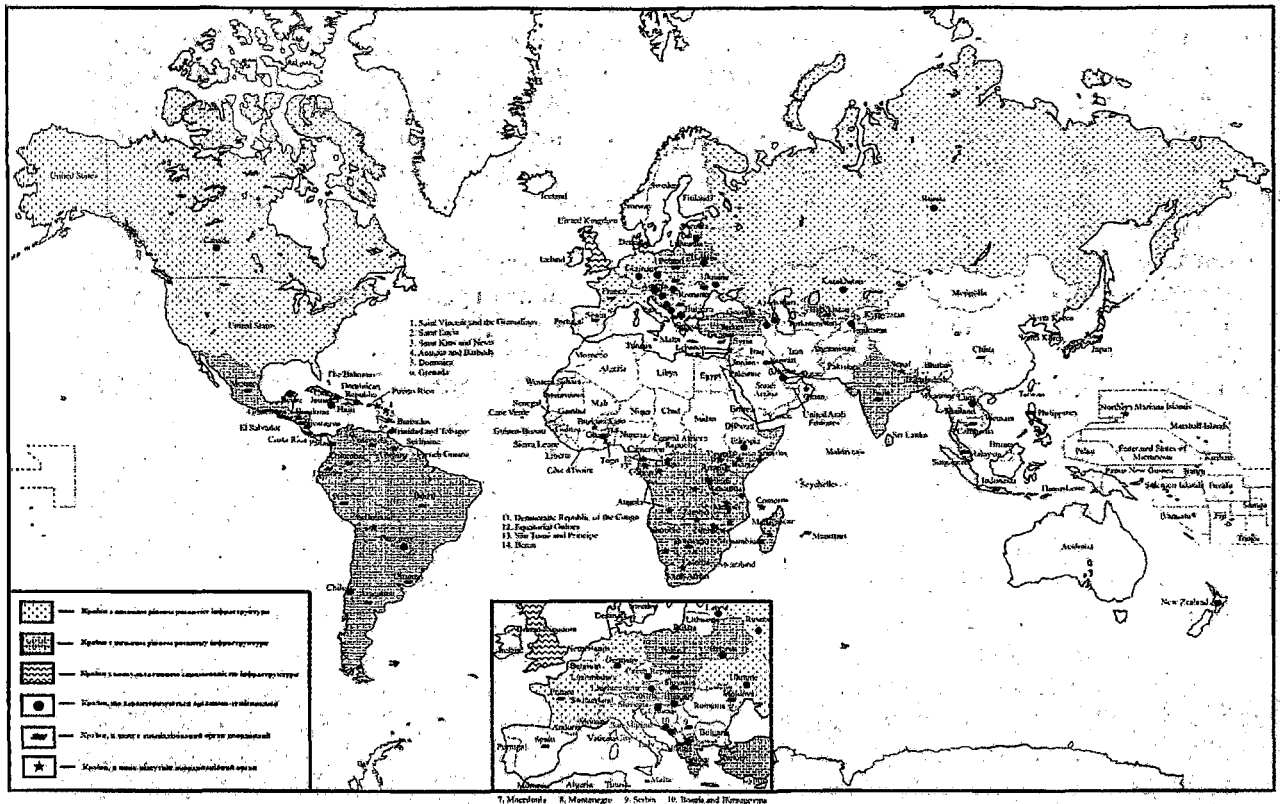

Рис. 4. Картошкама результатів групування країн за рівнем розвитку інфраструктури державної підтримки малого підприємництва з урахуванням кількісних характеристик, функціональних особливостей і специфіки формування координуючого органа

тримки, спрямованої на розвиток малого підприємництва.

Світовий досвід формування інфраструктури державної підтримки малого підприємництва можна розглядати з урахуванням двох параметрів: особливості формування координаційного органа та рівнем розвитку інфраструктури державної підтримки малого підприємництва.

Аналіз 101 країни світу свідчить, що в більшості країн, що розвиваються, відсутні координаційні органи, а в розвинених країнах світу створені спеціалізовані координуючі органи з метою забезпечення високого рівня ефективності функціонування організаційно-економічного механізму державної підтримки малого підприємництва.

Список використаних джерел

1. Варналій З. С. Мале підприємництво: основи теорії і практики / З. С. Варналій. — К. : Товариство «Знання», 2008. — 302 с.
2. Беленок Л. Ф. Формування інфраструктурних механізмів підтримки малого підприємництва в Україні / Л. Ф. Беленок // Фінансова консультація. — 2000. — № 43: — С. 5–6.
3. Аналітична записка «Современное состояние системы государственной поддержки мало-

го и среднего предпринимательства в Республике [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Російського банку розвитку. — Режим доступу : <http://www.mspbank.ru/files/documents/Uzaxstan.pdf>.

4. Постанова Ради Міністрів Республіки Білорусь на 2010–2012 роки від 29 грудня 2009 р. № 1721 [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Міністерства економіки Республіки Білорусь. — Режим доступу : http://www.pravo.by/main.aspx?gu_id=3871&p0=C20901721&p2={NRPA}.

4. Meighan Katherine Vanessa. Enhancing Small and Medium Sized Enterprise Policies in Belize : Lessons from Taiwan's Development Strategy [Електронний ресурс] / Katherine Vanessa Meighan ; National Chengchi University // Офіційний веб-сайт National Chengchi University. — Режим доступу : <http://nccur.lib.nccu.edu.tw/bitstream/140.119/33937/12/93303912.pdf>.

5. Key Small Business Statistics : Industry Canada, Small Business and Tourism Branch, January 2010 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Міністерства промисловості Канади. — Режим доступу : [http://www.ic.gc.ca/eic/site/sbrp-rppe.nsf/vwapj/KSBS-PSRPE_Jan2010_eng.pdf/\\$FILE/KSBS-PSRPE_Jan2010_eng.pdf](http://www.ic.gc.ca/eic/site/sbrp-rppe.nsf/vwapj/KSBS-PSRPE_Jan2010_eng.pdf/$FILE/KSBS-PSRPE_Jan2010_eng.pdf) (accessed on May 12, 2010).

6. SMEs and the environment in the European Union : Main Report. 2011 [Електронний ресурс] //

Офіційний веб сайт Європейської комісії. — Режим доступу : ec.europa.eu/enterprise/.../sme/...environment/files/.

7. Study on Environment Related Regulatory Burdens for SMEs, Final Report, October 2011 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Європейської комісії. — Режим доступу : http://ec.europa.eu/enterprise/environment/reports_studies/studies/finalrep_impact_env_reg_sme_oct11.pdf.

8. Table of Small Business Size Standards Matched to North American Industry Classification System Codes [Електронний ресурс] // Офіційний

веб-сайт Адміністрації малого бізнесу. — Режим доступу : www.sba.gov/.../Size_Standards_Table.pdf.

9. White Paper on Small and Medium Enterprises in Japan : Finding Vitality through Innovation and Human Resources, Japan Small Business Research Institute, September 2009 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Інституту дослідження малого бізнесу Японії. — Режим доступу : http://www.chusho.meti.go.jp/pamflet/hakusyo/h21/h21_1/2009_hakusho_eng.pdf/.

Стаття надійшла до редакції 19.06.2012 р.

УДК 351.84:34

О. В. Горбатенко,
канд. юрид. наук,
доцент,

Державний вищий навчальний заклад
«Донецький національний технічний університет»

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ВЧЕННЯ ПРО ПРАВОВІДНОСИНИ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Досліджено генезу юридичної думки щодо правовідносин у сфері соціального забезпечення у вітчизняній науці права соціального забезпечення, визначено поняття соціально-забезпечувальних правовідносин та їх основні ознаки. Визнано відсутність єдиного забезпечувального правовідношення, в рамках якого громадяни могли б реалізувати свої права на усі види соціального забезпечення.

Ключові слова: соціальне забезпечення, соціально-забезпечувальні правовідносини, ознаки соціально-забезпечувальних правовідносин, соціальне страхування.

Право соціального забезпечення — офіційний, державний регулятор соціально-забезпечувальних суспільних відносин. У цьому полягає його головне призначення. Регулюючи ті чи інші відносини між особами, які потребують забезпечення із різних життєвих обставин, з одного боку, і органами (організаціями), які їх надають, — з іншого, державний регулятор тим самим надає їм правової форми, внаслідок чого ці відносини набувають нової якості й особливого вигляду — стають правовими,

Соціально-забезпечувальні правовідносини виникають не тільки тому, що є норма права соціального забезпечення (хоча це обов'язкова формальна підстава), а тому, що конкретні забезпечувальні суспільні відносини потребують

правового регулювання. Тоді з'являється юридична норма і вже на її підставі — правовідношення. Правовий зв'язок суб'єктів, який виник на підставі норм права соціального забезпечення одного з них будь-яким благом, і є соціально-забезпечувальним правовідношенням.

Різні аспекти правовідносин соціального забезпечення досліджені ще за часів Радянського Союзу В. С. Андреевим [1], О. Д. Зайкіним [2], Р. І. Івановою [3] та ін.

У пострадянський період правовідносини у сфері соціального забезпечення досліджували Н. Б. Болотіна [4], С. М. Прилипко [5], Б. І. Сташків [6], Н. М. Стаховська [7], І. В. Оклей [8], М. Л. Захаров і Е. Г. Тучкова [9], О. Є. Мачульська [10] та ін. Проте стрімкий роз-

© О. В. Горбатенко, 2012